

สถานการณ์ ความรุนแรง จังหวัดชายแดนใต้ ประเทศไทย

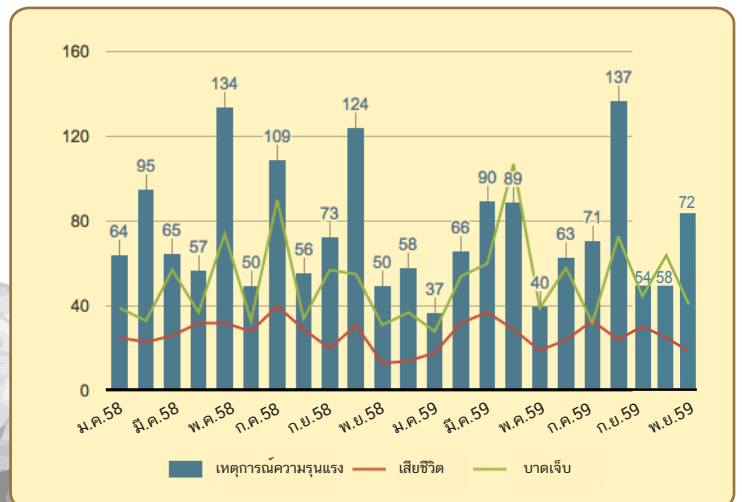
ภาพรวมและสถานการณ์ทั่วไป

เดือนพฤศจิกายน 2559 เหตุการณ์ความรุนแรงยังอยู่ในภาวะความต่อเนื่องจากเดือนที่ผ่านมา และยังคงมีสภาพความแปรปรวนอันเป็นลักษณะที่สำคัญของสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงติดตัวขึ้นจากเดิมเล็กน้อยแต่ไม่มากเท่ากับเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา

สถิติจำนวนเหตุการณ์รวมทั้งผู้เสียชีวิต และบาดเจ็บในภาพรวมตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 (155 เดือน) มีเหตุการณ์ทั้งสิ้น 15,999 เหตุการณ์ในช่วงนี้มีผู้เสียชีวิต และได้รับบาดเจ็บจำนวน 19,236 ราย โดยแยกเป็นจำนวนผู้เสียชีวิตรวม 6,794 ราย จำนวนผู้บาดเจ็บ 12,442 ราย กล่าวโดยย่อพาในห้วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 นี้มีเหตุการณ์จำนวน 72 ครั้ง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 25 รายและมีผู้บาดเจ็บ 40 ราย

ความรุนแรงในเดือนพฤศจิกายน

จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรง, จำนวนผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บในเดือนพฤศจิกายน

ภาพรวมและสถานการณ์ทั่วไป

ลักษณะเด่นของการก่อเหตุความไม่สงบในเดือนนี้มีลักษณะเป็นชุดเหตุการณ์ใหญ่ 1 วัน คือ รูปแบบการก่อเหตุในวันที่ 2 พฤศจิกายน เกิดเหตุการณ์ทั้งสิ้น 16 ครั้งในวันเดียวกัน แยกเป็นเหตุยิงจำนวน 6 ครั้ง ระเบิด 2 ครั้ง เพลิงไหม้ 1 ครั้ง เผาแยงรถยนต์ 2 ครั้ง ก่อวินาศกรรม 5 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต 3 ราย และบาดเจ็บ 4 ราย ซึ่งนอกเหนือจากจำนวนเหตุการณ์แล้วยังมีนิติวิทยาศาสตร์ และเวลาของการก่อเหตุเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเด่นชัดมาก คือการก่อเหตุตามแนวเส้นถนนหลักในพื้นที่ 7 อำเภอใน ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา โดยเกิดเหตุในเวลาใกล้เคียงกัน คือ ระหว่างเวลา 21.30 - 22.10 น. และผลของการปฏิบัติการนั้นให้เกิดผลเชิงสัญลักษณ์และความเสียหายของทรัพย์สินมากกว่าการมุ่งเอาชีวิต

[ภาพที่ 1] ภาพแสดงการก่อเหตุในวันที่ 2 พ.ย.

ถ้าจะพิจารณาถึงสาเหตุของการเกิดเหตุเช่นนี้ว่าจะจะเป็นผลมาจากการลงพื้นที่ครั้งแรกของพลเอกอุดมเดช สีสิบบุตร ในวันที่ 2 พฤศจิกายน ก็ดูจะเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่มีข้อมูลมารองรับ ซึ่งหากพิจารณาตามความเป็นจริงของการเตรียมการก่อเหตุนั้นก็ดูจะกระชั้นเกินกว่าที่จะเตรียมปฏิบัติการได้ทัน แต่ถ้าหากพิจารณาย้อนไปในวันที่ 30 ตุลาคม เกิดเหตุวิสามัญหัวหน้าแกนนำกองกำลังติดอาวุธอาร์เคค ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์แวดล้อมก่อนการเกิดชุดเหตุการณ์ดังกล่าว น่าจะเป็นสมมติฐานของสาเหตุได้ดีกว่าสมมติฐานแรก

เหตุการณ์สำคัญของการเมืองและนโยบายของรัฐที่มีนัยสำคัญต่อพื้นที่

ในเดือนนี้มีการดำเนินการด้านการเมืองและนโยบายของรัฐหนักหน่วงมากขึ้น เริ่มจากวันที่ 2 พฤศจิกายน พลเอกอุดมเดช สีสิบบุตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนพิเศษของรัฐบาลในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ครม.ส่วนหน้า ได้จัดประชุมเต็มคณะร่วมกับผู้นำศาสนา และตัวแทนคณะกรรมการอิสลาม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพบปะตัวแทนชาวไทยพุทธในพื้นที่ ซึ่งเป็นการลงพื้นที่เป็นครั้งแรกหลังจากมีคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งนอกจากนี้แล้วยังได้มีการเปิดเผยผลหารือเรื่องพื้นที่ปลอดภัย (safety zone) ที่มาเลเซียในเดือนที่แล้วอีกด้วย ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีที่เป็น

บวกมากขึ้นจากทางฝ่ายรัฐไทยที่มีต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ซึ่งผลการหารือที่ได้ คือ ทั้งสองฝ่ายในหลักการกำหนดพื้นที่ปลอดภัย โดยฝ่ายมาเลเซียต้องการให้ฝ่ายรัฐไทยเสนอรายละเอียดการทำพื้นที่ปลอดภัยก่อนการประชุม คณะทำงานเทคนิคร่วมในรอบต่อไป แต่ขณะที่รัฐไทยเห็นว่าควรจัดทำรายละเอียดร่วมกัน

นอกจากนั้นยังมีการตอกย้ำความคิดของการปรับโครงสร้างจากทางฝ่ายรัฐให้รองรับต่อการจัดการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ โดยมีการเสนอแนวคิดในการจะให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติปรับโครงสร้างของกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) ให้รวมกลับเข้าเป็นส่วนราชการเดียวกัน คือ เป็น “กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9” ตามเดิมซึ่งการแยกศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) ออกไปเป็นกองบัญชาการตั้งแต่ปี 2552 นั้นมีจุดประสงค์เพื่อรองรับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งผลกระทบของโครงสร้างในปัจจุบันได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นการรวมศูนย์กำลังพลเข้ามาทำงานอำนวยความสะดวกมากกว่าการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริง

มีการเพิ่มบทบาททางการทูตในเวทีทางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น คือ มีการปฏิบัติการทางการทูตทหารอย่างไม่เป็นทางการของ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และ สมว.กลาโหม ซึ่งได้พบและพูดคุยกับ คาตึก เซอร์ ปังลีมา ฮีซานุดดิน บินตัน ฮุสเซน สมว.กท.มาเลเซีย ในการประชุม สมว.กลาโหมอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ณ สปป.ลาว เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน โดยทั้งสองฝ่ายได้เน้นย้ำการเดินหน้านายพลความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการวางรากฐานความมั่นคงชายแดนร่วมกัน (ขยายผลจากการประชุมคณะกรรมาธิการชายแดนทั่วไป ไทย - มาเลเซีย เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559) เน้นการแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะร่วมยุติการใช้ความรุนแรงด้วยการวางแผนเดินหน้ากระบวนการพูดคุยสันติสุข ซึ่งนับเป็นการส่งสัญญาณเชิงบวกในระดับรัฐต่อรัฐกับประเทศมาเลเซียที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยสันติภาพ (mediator)

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 - 2562 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ พัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ ให้สังคมไทย และสังคมในพื้นที่ยอมรับ และเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พัฒนาศักยภาพของคน สังคม และเศรษฐกิจสร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการแสดงเจตจำนงในการแก้ปัญหาชายแดนภาคใต้อย่างเป็นทางการของฝ่ายรัฐไทย

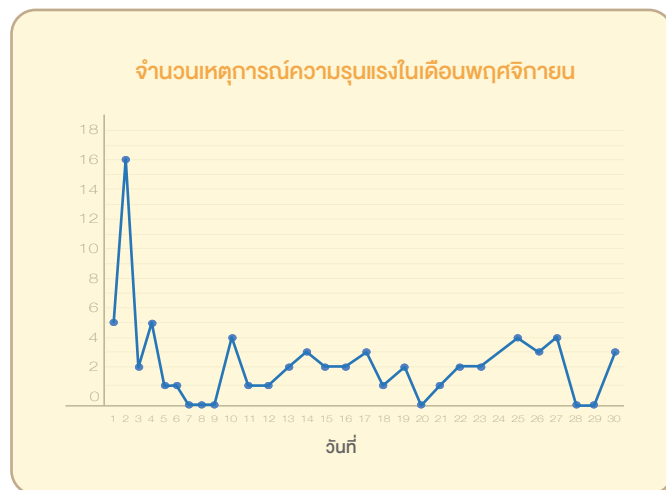
ข้อสังเกตและแนวโน้ม

ข้อสังเกตแรกจากการดำเนินการทางด้านการเมือง และนโยบายของฝ่ายรัฐไทย ในห้วงเดือนพฤศจิกายนนี้แสดงให้เห็นถึงการยับยั้งต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพมากขึ้นกว่าในสมัยที่พลโทนิกร บุญบัวทอง ทำหน้าที่เป็นเลขาบุกราคณะพูดคุยสันติสุข ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกำหนดแนวทางการพูดคุยว่ามีต้นกมตร่วมกันของฝ่ายรัฐไทยมากขึ้นกว่าเดิม

ข้อสังเกตที่สอง จากข้อเสนอของ MARA Patani ในประเด็นเรื่องโรงไฟฟ้าถ่านหินนั้น อาจจะต้องข้อสังเกตได้ว่ามีความพยายามอิงเสียงจากในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็ประเด็นข้อเสนอของการพูดคุยในครั้งก่อนที่มีการรับข้อเสนอของเครือข่ายผู้หญิงในการเป็นฐานอ้างอิงการยับยั้งการพูดคุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัย (safety zone) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า MARA ก็มีความพยายามที่จะช่วงชิงมวลชนในเวทีทวิภาคีมากขึ้น

แนวโน้มการเกิดเหตุในเดือนพฤศจิกายน มีเหตุการณ์ทั้งหมด 72 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการยิงจำนวน 40 ครั้ง ใช้อาวุธ 12 ครั้ง เก็บกู้ระเบิด 3 ครั้ง เกิดเพลิงไหม้ 2 ครั้งและวางเพลิง 2 ครั้ง เหยายางรถยนต์ 2 ครั้ง นำสังเกตว่ามีการเกิดชุดเหตุการณ์ในวันที่ 2 พฤศจิกายนเกิดเหตุรวมทั้งสิ้น 16 ครั้ง ในวันเดียว เหตุการณ์อื่นๆ มีลักษณะการกระจายไปทั่ว ซึ่งไม่ต่างจากสองเดือนที่ผ่านมามากนักเพียงแต่มีการติดตัวขึ้นของจำนวนเหตุการณ์เชิงสัญญาณในต้นเดือน

[ภาพที่ 2] ภาพกราฟเส้นแสดงจำนวนเหตุการณ์เดือน พ.ย.แบบ 30 วัน

ในวันที่ 22 พฤศจิกายน คณะรัฐมนตรีมีมติให้ 5 อำเภอ ซึ่งได้แก่ เกพวา จะนะ สะบ้าย้อย นาทวี (สงขลา) และแม่ลาน (ปัตตานี) เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์กระทำความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2559 ถึง 30 พฤศจิกายน 2560 ซึ่งนัยยะของการประกาศนี้ ทำให้เห็นถึงลำดับของการให้ความสำคัญในเรื่องของการก่อความไม่สงบในพื้นที่ดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อความมั่นคงของชาติ เท่ากับในพื้นที่อื่นๆในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเดิมในพื้นที่ดังกล่าวเคยประกาศใช้ พ.ร.ก. อุกเดิน และได้ยกเลิกไปแล้ว

และต่อมาในวันที่ 24 พฤศจิกายน พล.อ.อุดมเดช ประชุมคณะทำงานผู้แทนพิเศษแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ พิจารณาจัดซื้อ CT SCAN ตรวจวินิจฉัยเชิงนิติเวช และจัดทำข้อมูลนักเรียนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ และมีการพูดถึงการทำพีพีสถิตที่จังหวัดนราธิวาส และนอกจากนั้นนายภานุ อุทัยรัตน์ (ผู้แทนพิเศษของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้) กล่าวถึงโครงการพาคนกลับบ้านซึ่งเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้เห็นต่างจากรัฐ และเคยต่อสู้กับรัฐด้วยวิธีรุนแรงหันกลับมามีส่วนร่วมร่วมกับสังคม และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงให้กลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิมได้ว่าที่ผ่านมามีผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวมากกว่า 5,000 คน ซึ่งฝ่ายรัฐไทยถือเป็นความสำเร็จในการดำเนินการแก้ไขปัญหายังพื้นที่ จากนโยบายของยุทธวิธีนี้เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในสมัย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในการต่อสู้กับขบวนการโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลายา โดยความร่วมมือลับๆ กับทางรัฐบาลมาเลเซีย

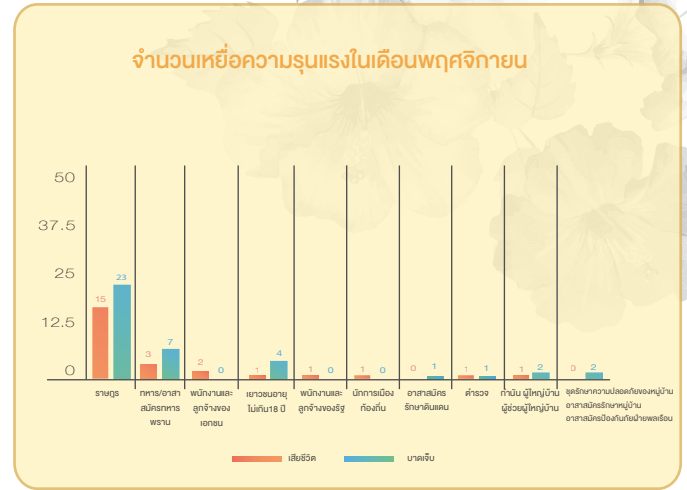
ความก้าวหน้าของการพูดคุยสันติภาพ

การพูดคุยกัน ครั้งที่ 2 ในวันที่ 22 พฤศจิกายน ในระดับคณะทำงานเชิงเทคนิค Joint Technical Team (JTT) ซึ่งเป็นการพูดคุยกันอย่างปิดลับเฉพาะคู่เจรจาหลังจากที่ได้พูดคุยกันครั้งแรกในช่วงปลายเดือนตุลาคมถึงเรื่องการร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) เพื่อปกป้องพลเรือนหรือเป้าหมายที่อ่อนแอ (Soft Targets) รวมทั้งความพยายามในการยุติความรุนแรงในบางพื้นที่ ซึ่งการพูดคุยครั้งก่อนยังไม่เป็นผลอย่างเป็นรูปธรรมแต่มีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ในการพูดคุยกันครั้งที่สองในเรื่องการให้คำนิยามที่ชัดเจนมากขึ้น และพยายามกำหนดวัตถุประสงค์ และองค์ประกอบของพื้นที่ปลอดภัย ซึ่งบรรยากาศของการพูดคุยมีความผ่อนคลายมากขึ้น และรับฟังกันมากขึ้น นอกเหนือจากการพูดคุยดังกล่าวทาง MARA ได้มีข้อเสนอเพื่อให้คู่เจรจา (Party A) พิจารณาเพิ่มเติมคือ (1) ต้องการให้มีการรับรองความปลอดภัย และปกป้องตัวแทนของ MARA Patani ในระดับท้องถิ่น (2) ต้องการให้ปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองบางส่วน และ (3) เสนอให้พิจารณายกเลิกการดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้และสงขลา และนอกจากนั้นยังมีการพูดถึงความพยายามที่จะพูดคุยกันต่อครั้งที่ 3 ในเดือนธันวาคม และยังไม่ได้กำหนดสถานที่ และวันที่แน่นอน

เหตุการณ์หลายครั้งในเดือนพฤศจิกายน ยังคงเป็นเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นเป้าหมายอ่อนหรือพลเรือนอยู่เหมือนเดิม และเพิ่มเติมเป้าหมายเป็นทหาร หรืออาสาสมัครทหารพรานเพิ่มขึ้นจากเดือนก่อนซึ่งไม่มีทหารที่ได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิตเลย ในช่วงปลายเดือนมีการเพิ่มระดับของจำนวนเหตุการณ์มากขึ้น และในวันที่ปฏิบัติการหนักก็เกิดเหตุคนร้ายถูกวิสามัญฆาตกรรม และหลังจากนั้นก็เกิดเหตุที่มากขึ้นกว่าทุกวันไปจนถึงสิ้นเดือนจึงทำให้กราฟเหตุการณ์ความรุนแรงรวม 155 เดือน เริ่มเซดหัวขึ้นอีกครั้ง ถึงแม้ว่าแนวโน้มการพูดคุย เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น หลายกรณีไม่สามารถหาสาเหตุที่เป็นรูปธรรมได้ แต่เห็นได้ชัดว่ามีแนวโน้มปฏิบัติการความรุนแรงที่สามารถเชื่อมโยงเหตุปัจจัยไป กับปฏิบัติการปิดล้อมตรวจค้น และการทำวิสามัญฆาตกรรม ต่อกลุ่มผู้ต้องสงสัย ว่ามีความผิดในคดีความมั่นคง และการก่อเหตุความรุนแรงก่อนหน้านี้

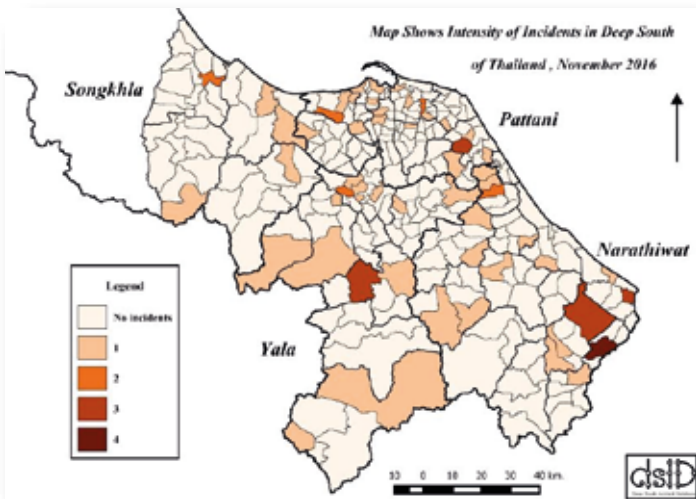
[ภาพที่ 3] จำนวนเหยื่อความรุนแรง

ข้อสังเกตและแนวโน้ม

สิ่งที่ควรจะติดตามต่อไปอย่างใกล้ชิด คือ บทบาททางด้านการเมือง และนโยบายของทางฝ่ายรัฐไทย จะเป็นตัวแปรหลักที่ทำให้เข้าใจว่า ท่าทีที่มีต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพจะออกมาในเชิงรุกหรือเชิงรับ และบทบาทของ MARA Patani ที่จะแสดงให้เห็นทุกฝ่ายยอมรับความเป็นตัวแทนในการเจรจาได้อย่างเต็มรูปแบบได้ขนาดไหน การช่วงชิงมวลชนและการสร้างความชอบธรรมของการเป็นตัวแทนนั้นยังคงจะต้องรอพิสูจน์ต่อไป

ซึ่งในการพิสูจน์ตัวตนของคู่ขัดแย้งยังต้องใช้เวลาอีกมากที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจกันได้มากขึ้นกว่าเดิม แต่สิ่งที่ทำได้คือความพยายามที่จะสร้างสันติภาพจากฐานราก การสร้างความเข้มแข็งของระดับท้องถิ่น ความพยายามของภาคประชาสังคมยังคงเป็นตัวจักรสำคัญที่ทำให้กระบวนการสันติภาพยังคงเดินต่อไปได้ไม่แห้งตายอย่างเฉียดตาย ซึ่งยังคงถือเป็นสัญญาณเชิงบวกของกระบวนการสันติภาพที่ยังพยายามดำรงอยู่ต่อไป

Deep South Update จัดทำโดย:

คณะ: Deep South Incident Database team.

เรียบเรียงโดย: คุณณดาว เลิศพิพัฒน์ และ ศรีสุมภพ จิตรภิรมย์ศรี

สถิติโดย: สุภาภรณ์ พนิสนาชี

แผนที่โดย: นิชลมา กูซิง

ออกแบบโดย: ศันสนีย์ จิโรจน์มนตรี

ภาพถ่ายโดย: ชัยรัตน์ จิโรจน์มนตรี

ข้อมูลทั้งหมดจากฐานข้อมูล Deep South Incident Database

รายงานนี้ได้รับทุนจาก: มูลนิธิเอเชีย

Deep South Incident Database

ผู้ ปณ.6 ปณ.ร.สุระมีแล

อำเภอเมืองปัตตานี 94001 ประเทศไทย

ต้องการสมัครรับ Deep South Update กรุณาติดต่ออีเมล

info@deepsouthdata.org

www.deepsouthwatch.org/dsid

ฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้ (DSID) เป็นโครงการภายใต้การจัดการ

และประสานงานโดยสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

